T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

3. HADİS

ALLAH'A HAMD ETMEK

عَنْ أَبِي مَالِكِ الْحَارِثِ بْنِ عَاصِمِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

« اَلطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ ، وَالْحَمْدُ لِلهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلهِ تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ . كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوا، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا ، أَوْ مُوبِقُهَا»

Hadisin Türkçesi

Ebû Mâlik Hâris İbni Âsım el-Eş'arî radıyallahu anh'den rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Temizlik imanın yarısıdır. Elhamdülillah duası mizânı, sübhânellah ve elhamdülillah sözleri ise yer ile gökler arasını sevap ile doldurur. Namaz nurdur; sadaka burhandır; sabır ziyâdır. Kur'an senin ya lehinde ya da aleyhinde delildir. Herkes sabahtan (pazara çıkar) nefsini satar; kimi onu âzâd kimi de helâk eder."[3]

Açıklamalar

Temizlik diye tercüme ettiğimiz tuhûr kelimesi, hadisin bazı rivâyetlerinde abdest anlamında vudû' olarak geçmektedir. Bu sebeple buradaki temizlik, şer'î temizlik yani abdest mânasındadır. Müslüman olmak ve iman etmek, büyük-küçük bütün geçmiş günahları yok eder. Abdest de önceki küçük günahları temizler. Bu sebeple abdest almak, mümini günahlarından temizlemek bakımından imanın yarısı gibi olur.

3 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 26 (Müslim, Tahâret 1. Ayrıca bk.Tirmizî, Daavât 86)

Açıklamalar

İman, insanı tevhid dışı her türlü inanç kirlerinden temizler. Abdest de bu gönül temizliğinin, organlara yansıyan görüntüsü olarak imana delâlet eder. Bu yönüyle, "Müminin içi gibi dışı da temizdir" mesajını vermek bakımından imanın yarısıdır.

"Allah sizin imanınızı boşa çıkaracak değildir" [Bakara sûresi (2), 143] âyetinde görüldüğü gibi, hadisteki iman kelimesi namaz anlamında olabilir. Bu takdirde, abdestsiz namaz kılınamayacağı, kılınsa bile sahih olmayacağı için abdest, namazın yarısı demek olur.

Öte yandan iman, kalbin tasdiki ve organların o tasdike boyun eğmesi demektir. Namaz, organların boyun eğdiğinin delili, abdest de namazın sıhhatının şartı olduğu için, bu mânada imanın yarısı sayılabilir. Ancak bu cümle, "Abdestin sevabı, imanın sevabının yarısıdır" anlamına gelmez.

Hamd, Allah'ı kemâl sıfatlarıyla övmek demektir. Her amelin bir sevabı olduğu ve bunların tartılacağı dinimizce bildirilmiş bir gerçektir. O halde Allah Teâlâ'yı, kendisine lâyık kemâl sıfatlarıyla övmenin, elhamdülillah demenin ecir ve sevabı da mizanı dolduracak ölçüde büyüktür. Onun kısa bir cümle olduğuna bakılmamalı, tevhid inancının ifadesi olarak, yüce yaratıcıyı tanımak ve tanıtmakta olduğuna bakılmalıdır.

Allah'ı kemâl sıfatları ile anmak demek olan elhamdülillah tesbihi ile O'nu noksan sıfatlardan tenzih anlamındaki sübhânellah ifâdesi bir arada söylenince, tam olarak tevhid inancı dile getirilmiş olmaktadır. Bu tesbih ve tenzih, kâinâtın en büyük ve yegâne gerçeğini itiraftır. Sevabı da ona göre olup yer ile gök arasını dolduracak kadardır.

Hadisimizdeki bu ifâdeler, elhamdülillah ve sübhânellah cümlelerinin mümine kazandırdığı sevabın büyüklüğünü anlatmakta ve dolayısıyla sık sık ve fakat bilinçli olarak bunların söylenmesini tavsiye etmiş olmaktadır.

Namaz, tıpkı bir ışık kaynağı gibi, insanı kötülük ve çirkinliklerden alıkoyup, doğruya yöneltir. Çünkü o, ışığını imandan alır. Namazlı-niyazlı müminin hem ruh hayatında hem de yüzünde bu nurun izlerini görmek mümkündür. Günde beş defa abdest alarak yıkanan insanın, günün yorgunluğunu, maddî-mânevî kirlerini elinden, yüzünden temizlemesi, elbette onda bir parlaklık meydana getirecek, hayatını güzelleştirecek, ona tatlı bir mehtap görünümü kazandıracaktır. Namaz kılmakla kazanılan bu nur ile iyi kötüden, helâl haramdan ayrılacaktır. Mümin bu sâyede kazandığı irade gücü ve temiz yaşayışının ışığı ile hem dünya hem de âhirette diğer insanlardan farklı ve mutlu bir hayata sahip olacaktır. Kur'ân-ı Kerîm'deki ifadesiyle "nurları önlerini aydınlatan" [Hadîd sûresi (57), 12] müminler arasında yerini alacaktır.

Açıklamalar

Sadaka, sadaka veren kişinin imanına delildir. Zira sadaka, hem zekât hem de hayır-hasenât anlamına gelir. Bunları yerine getirmek de imandan kaynaklanır. Şefkat, yardım, çevreye karşı duyarlılık, zayıf ve kimsesizleri korumak hep iman alâmetidir. Merhametsizlik, haksızlık, duyarsızlık, kabalık ve katılık dinî duygudan, sorumluluktan, ilâhî huzurdaki hesaplaşmaya önem vermemekten, kısacası imansızlıktan ileri gelir. "Dini yalan sayanı gördün mü? O, yetimi iter-kakar ve asla fakir-fukaranın doyurulmasını teşvik etmez" [Mâun sûresi (107), 3] âyeti bu durumu açıkca ortaya koymaktadır. O halde sadaka, imana ve ondan kaynaklanan üstün İslâmî değerlerin varlığına delildir. Öte yandan sadaka veren mümin, kıyamette malını nereye harcadığı sorulduğu zaman, verdiği sadakayı gösterecektir.

Hadisimiz, sabrın mâhiyetini tanıtmakta ve onu bize tarif etmektedir. Eğitim ve öğretimde, konunun mâhiyetini, ait olduğu sistemdeki tarifiyle vermek en isabetli bir uygulamadır. Hadiste Peygamber Efendimiz sabrı "ziyâ" olarak takdim etmektedir. Ziyâ, ışığı ve ısısı kendisinden olan cisimler için, nur ise, ışığını bir başkasından alıp yansıtan cisimler için kullanılır. "Güneşi ziyâlı, ayı nurlu kılan... Allahtır" [Yûnus sûresi (l0), 5] âyeti bunun en kesin delilidir. Bu demektir ki, sabır, müminin hem dünya hem de âhiret saâdetini temin yolunda, kendisinde tabiî olarak bulunan bir ışıktır. Mümin bir yandan sabır sayesinde, yasakların yalancı câzibesinin arkasındaki asıl sıkıntı unsurlarını görüp onlardan sakınırken, bir yandan da emirlerin yerine getirilmesinden dolayı ortaya çıkan güçlüklerin gerisindeki huzuru sezip güçlükleri sabırla göğüsleyerek sonuçtaki mutluluğa kavuşma imkânı bulur. Mümine bu irade gücünü verecek olan da ondaki sabır, dayanma, göğüs germe melekesi olacaktır. Kısaca mümin, enerji kaynağı kendi içinde olan bir varlıktır.

Belki bazıları sabrı, haksızlıklara boyun eğmek, tepki göstermemek zannedebilirler. Oysa sabır, müminin asıl dinamizminin adıdır. Sabır, dayanıklı olmaktır, zorlukları göğüslemektir. Bu sebeple de Yüce Rabbimiz, müminlere umdukları kurtuluşa erebilmeleri için sabretmelerini, sabır yarışında düşmanları geçmelerini açıkca emretmektedir. Bütün zorluklara dayanmanın mümine daha çok gerektiğini ve yakıştığını hatırlatmaktadır. Allah'ın yardımının sabredenlerle beraber olmasının hikmeti de bu olsa gerektir.

Sabır, Müslümanın öz sermâyesidir. Buna potansiyel güç de denebilir. Kendilerinden yardım beklenen kimseler her zaman yardımcı olmayabilir. Atalarımız ne güzel söylemişlerdir: "Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz." Ama mümin kendi aslî sabır gücü ile ayakta durabilirse, en büyük zorlukları aşacak, ulaşmak istediği hedeflere kavuşacaktır. Bu sebeple sabrın ziyâ olduğunu aslâ unutmamak, daima sabır ışığını önde tutmak gerekmektedir. "Birbirlerine sabrı tavsiye edenler"in hüsrân ve zarardan kurtulduğunu haber veren Asr sûresi, Müslümana

Açıklamalar

yapılabilecek en iyi yardımın sabır tavsiyesi olduğunu belgelemektedir.

Sabrın "ziyâ", namazın "nûr" diye tanıtılması, sabrın insan hayatındaki herşeyi kuşattığını göstermektedir. Zira "Sabır ve zamanın halletmediği mesele yoktur". O halde zorluklar karşısında hemen teslim olmamak, doğruda ve hakta direnmek gerekmektedir. Halledilmez gibi gözüken problemler bile sabır ve zamanla çözülecektir. Bu da sabrın "ziyâ" olduğuna bir başka delildir.

Kur'ân-ı Kerîm hidâyet rehberidir. İslâm'ın ana kaynağıdır. İnsanlar ona inanmakla, müminler de hükümlerini yaşamakla yükümlüdür. Kur'an, ona bağlı kalmaya çalışanların lehinde, "inandım" dediği halde hükümlerine uymayanların da aleyhinde delildir. Çünkü her şeyi açıklamış ve kimseye bahâne bulma imkânı bırakmamıştır. Diğer taraftan müminler, aralarındaki ihtilafları çözmek için Kur'an'a başvuracaklar, Kur'an da onların ya lehinde ya da aleyhinde delil olacaktır. Yani Müslümanlar Kur'an'a göre değerlendirileceklerdir.

Her yeni gün herkes için yeni bir pazardır. Bu pazarda, bir bakıma insanın dünya ve âhireti alınıp satılmaktadır. Kimileri meşrû sınırlar içinde kalmaya çalışır, kendileri için kârlı bir gün geçirmiş olurlar. Kimileri de sınırlara dikkat etmez, ne pahasına olursa olsun arzularına ulaşmak isterler. Böylece kendileri için hiç de iç açıcı olmayan bir gelecek hazırlamış olurlar. Bu sebeple disiplinli bir Müslüman olmaya, her gün yeniden niyet ve gayret edilmelidir. "Nefislerini Allah'ın satın aldığı müminlerden" [Tevbe sûresi (9), 111] olmaya bakılmalıdır.

Bu hadîs-i şerîfin birbiriyle irtibatsız gibi gözüken cümlecikleri arasında aslında tam bir uyum ve bütünlük bulunmaktadır. Tahâret ile namaz arasında, elhamdülillâh duası ile iman ve Kur'an arasında, sadaka ile pazardaki alış-veriş arasında ve bütün bu unsurlar ile sabır arasında sıkı bir bağ vardır. Sonuçta hadisimiz Müslümanı, sabra dayalı bir iman, ibadet, zikir, hayır ve ticaret hayatının sahibi olarak tanımlamakta ve bizlerden böylesi Müslümanlardan olmaya çalışmamızı istemektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müminin hayatında sabrın yeri son derece önemlidir. Sabır müminin enerji ve ışık kaynağıdır.
2. Sabır, zafer ve başarının temel şartıdır. Zira "Allah'ın yardımı sabredenlerle beraberdir."
3. Sabır, katlanmak değil, göğüs germektir.
4. Abdest, zikir, namaz, sadaka, Kur'ân-ı Kerîm, bunların her biri müminin hayatında ayrı ayrı yer ve rol sahibi değerlerdir.
5. Günlük hayat bir pazar sahnesidir. Her Müslümanın bu hayat pazarında "iyi bir Müslüman" olarak yerini alması gerekmektedir.